

Takodjer u ovoj seriji . . .

- Japanese Philosophy Abroad*, ed. by James W. Heisig (2004, 2023)
- Frontiers of Japanese Philosophy*, ed. by James W. Heisig (2006, 2023)
- Frontiers of Japanese Philosophy 2: Neglected Themes and Hidden Variations*, ed. by Victor Sōgen Hori and Melissa Anne-Marie Curley (2008, 2023)
- Frontiers of Japanese Philosophy 3: Origins and Possibilities*, ed. by Lam James W. Heisig and Uehara Mayuko (2009)
- Frontiers of Japanese Philosophy 4: Facing the Twenty-First Century*, ed. by Lam Wing-keung and Cheung Ching-yuen (2009)
- Frontiers of Japanese Philosophy 6: Origins and Possibilities*, ed. by Raquel Bouso García and James W. Heisig (2009)
- Frontiers of Japanese Philosophy 7: Classical Japanese Philosophy*, ed. by James W. Heisig and Rein Raud (2010)
- Frontiers of Japanese Philosophy 8: Critical Perspectives on Japanese Philosophy*, ed. by Takeshi Morisato (2016)
- Frontiers of Japanese Philosophy 9: Philosopher la traduction / Philosophizing Translation*, ed. by Uehara Mayuko (2016)
- Frontiers of Japanese Philosophy 10: Transitions: Crossing Boundaries in Japanese Philosophy*, ed. by Leon Krings, Francesca Greco, and Yukiko Kuwayama (2021)

FRONTIERS OF JAPANESE PHILOSOPHY 5

Nove granice
japanske filozofije

UREDILI

Nevad Kahteran
&
James W. Heisig

CHISOKUDŌ

*Objavlivanje ove knjige omogućeno je
djelomice kroz potporu Japanske fondacije, Budimpešta.*

Cover art by Claudio Bado

Copyright © 2009, KD Šahinpašić | Nanzan Institute for Religion & Culture
Copyright © 2023, Chisokudō Publications

ISBN 979-8376445754

Nagoya, Japan

<http://chisokudopublications.blogspot.com>

Sadržaj

- 7 Predgovor
- 9 Predgovor bosanskom prijevodu
– James W. HEISIG

JAPANSKA FILOZOFIJA U INOZEMSTVU

- 13 Japanska filozofija na engleskom govornom području
– Thomas P. KASULIS
- 35 Prinos prekomorskih Japanaca
– ARISAKA Yōko
- 49 Japanska filozofija na njemačkom jeziku
– Rolf ELBERFELD
- 65 Japanska filozofija u kineskom govornom svijetu
– CHEUNG Ching-yuen

DEFINIRAJUĆI JAPANSKU FILOZOFIJU

- 89 Definiranje filozofije u nastajanju
– John C. MARALDO
- 116 Provokativna podvojenost u japanskoj filozofiji religije:
s fokusom na Nishidi i zenu
– Bret W. DAVIS
- 146 Redefiniranje definiranja filozofije:
apologija priručnika iz japanske filozofije
– James W. HEISIG

STUDIJE O JAPANSKOJ FILOZOFIJI

- 157 Čovjek i Apsolut u djelima Kuki Shūzō-a
– SAITŌ Takako
- 172 Zadaća prevoditelja kroz filozofiju u modernom Japanu
– UEHARA Mayuko
- 189 Apsolutno Ništavilo i metanoetika: Logika obraćenja kod
Tanabe Hajime-a prevoditelja kroz filozofiju u modernom Japanu
– TAKEHANA Yōsuke
- 212 Nishitani Keiji-jeva teorija imaginacije: Teorija imaginacije u
„praznini i neposrednosti“
– ONO Makoto
- 231 Suradnici
- 236 Index osobnih imena

Predgovor

Historičari unutar i izvan Japana su pripovijedali i iznova ispriповijedali priču o filozofiji u Japanu nekih stotinjak godina. Još od samog uvođenja zapadnjačkih filozofija, do slanja studenata da studiraju na europskim sveučilišnim centrima i Sjedinjenim Državama, pa do uvođenja filozofije u sveučilišne nastavne programe, te pojave domaće japanske filozofije, opsežni nacrti historije filozofije u Japanu dobro su dokumentirani u japanskom i glavnim jezicima zapadnjačkog filozofskog svijeta. Iako je ovaj korpus informacija važan, on ne tvori cjelovitu sliku. Zbog jedne stvari, pripovijest o tome kako je japanska filozofija prolazila izvan Japana tek treba da bude ispriповijedana. Zbog druge, filozofski izvori koji su razasuti po japanskoj intelektualnoj historiji prije prispijeca zapadnjačke filozofije tek trebaju biti raspoznati kao dio potpunije historije filozofije.

Eseji koji su sabrani skupa u ovoj knjizi pokušavaju da oslove oba ova pitanja. Oni su po prvi puta predloženi na dvanaestom dvogodišnjem simpoziju Nanzan Instituta za religiju i kulturu koji je održan u Nagoyi, Japan, 7.-10. juna 2004. Ovdje su ponuđeni u izvornim jezicima na koji su napisani. U pripremi je njihov japanski prijevod.

U pogledu recepcije japanske filozofije u inozemstvu, trinaest učenjaka sa šest jezičkih područja – kineskog, engleskog, francuskog, njemačkog, italijanskog i španskog – obezbjeđuju historijske podatke i prospekt za budućnost. Čitajući ove stranice, postaje jasno da postoji puno više toga što je u pitanju od jednostavnih razlikovnosti idioma. Same konotacije pojma filozofija i kulturološka očekivanja koja su ga okruživala daleko su od toga da budu jedinstvene, čak i među zemljama kontinentalne Europe. Otuda, primjerice, uključenje budističke misli je samoočito u nekim lingvističkim okvirima, dok je uvelike ignorirano u drugima. Ili, iznova, isti postmoderni načini mišljenja koji daju određenim trendo-

vima u japanskoj filozofiji uporište u jednoj zemlji služe za to kako bi bacili sjenku političke sumnje nad ovim trendovima u drugoj.

Na stranu ove razlikovnosti, no postoji jedno krucijalno pitanje na kojemu se čini da su svi eseji suglasni: običaj crtanja filozofskih kontura koje su bliske sa konturama klasične zapadnjačke filozofije koja je, iako dominantna unutar Japana, neprihvatljiva učenjacima japanske filozofije u inozemstvu. Tamo gdje je najveći broj japanskih filozofa bio zabavljen da stekne priznanje od strane svojih kolega na zapadnjačkim sveučilišnim centrima zbog svojih doprinosa zapadnjačkoj filozofiji, sve se veći broj zapadnjačkih učenjaka borio da se oboruža nužnim jezičkim i historijskim alatima kako bi rudarili u nepoznatim resursima Japana za novim filozofskim idejama i perspektivama. Rezultati njihovih napora – knjige, konferencije, profesionalne asocijacije, sveučilišni kursevi, i td. i tomu slično – počeli su privlačiti sve veći i veći broj mladih Japanaca kako bi nanovo promislili filozofsko mišljenje unutar svojih vlastitih intelektualnih tradicija.

Na ovom mjestu istraživanje o sudbini japanske filozofije u inozemstvu sukladira sa drugim fokusom simpozija, pripremom opsežne antologije japanskih filozofskih resursa od antičkih vremena do danas. Projekat sabiranja i prevođenja takovrsnog *Sourcebook*-a (antološkog priručnika), prvobitno na engleskom, a kasnije i na drugim jezicima jednako tako, bude iziskivao mrežu suradnika iz Japana i čitavog svijeta koji će surađivati na istom, i koji će iziskivati nekoliko godina rada kako bi ga se dovršilo.

Simpozij je pribavio mogućnost ne samo formalno da se lansira *Sourcebook* (antološki priručnik), već jednako tako i mogućnost da se razjasne ciljevi i parametri ovog projekta kao cjeline. U cilju ovoga, eseji o tome kako se razvijaju definicije „filozofije“ koje će uključivati nezapadnjački svijet, te o odsustvu oštrih distinkcija između religije i filozofije u istočnjačkom mišljenju, bili su prigoda za opsežne rasprave među učesnicima. Zaključni razgovor je jednako tako održan na Kyoto Sveučilištu sa Fujita Masakatsu, Hase Shōtō, Kōsaka Shirō, Ōhasi Ryōsuke i Keta Masako, koji su se svi složili da surađuju u ovom poduhvatu.

U ime ovih suradnika, priređivač bi želio da iskaže zahvalnost za dodijeljenu potporu od korporacije u Japanu (the Promotion and Mutual Aid Corporation for Private Schools) koja je omogućila ovaj simpozij i

tiskanje ove publikacije. Iskazujem zahvalnost također Sylvain Isaac-u, Ralf Müller-u i Enrico Fongaro-u za nesebičnu ponudu da izvrše korekturu dijelova konačnog teksta.

Predgovor bosanskom prijevodu

Čast mi je izraziti dobrodošlicu bosanskom prijevodu knjige, koja se čini više-manje dovršenom negoli djelom u nastanku. Nadamo se da će ove stranice potaknuti naredna poglavlja prema široj historiji filozofije kako je njezini autori razumijevaju. Odveć dugo su istočnjačke filozofske tradicije, od kojih je japanska samo jedna od reprezentativnih, bile isključivane iz glavne filozofske struje, te usmjeravane u pritoke opće azijske intelektualne historije, ili pak skretane u povratni tok mističke i ezoterijske literature. Povećano zanimanje za japansku filozofiju tijekom posljednjih dvadesetpet godina, posvjedočeno i više nego dovoljno u esejima koji su ovdje sabrani, istodobno je i izazov zadobijenim percepcijama o onome što se smatra filozofijom a što ne, te mogućnost da se učine poznatijim doprinosi brojnih mislitelja i učenjaka diljem svijeta.

Jezičke grupacije koje su ovdje predstavljene – kineska, engleska, francuska, njemačka, italijanska i španska – mogu zapravo biti najprofiliranijim izvorom za glavni izvor istraživanja o japanskoj filozofiji izvan Japana, ali nisu jedini. Svake godine iz različitih dijelova svijeta do nas dopre vijest o mladim učenjacima koji su privučeni djelima japanskih filozofa. Mnogi su od njih prošli kroz vrata Nanzan Instituta, ili su došli na duži period da koriste izvore ili pak konzultiraju osoblje ovog Instituta. Ovo je samo jedan uzorak novopronađenog entuzijazma. Uzeto gotovo kao činjenica, gdje je u većini slučajeva fokus usresređen na mislitelje dvedesetog stoljeća, iskustvo je pokazalo da je ovo priskrbilo otkrinitim vratima za bogatu filozofsku misao koja je njegovana u Japanu nekih dvanaest stoljeća.

Na očit način, ove su pridošlice u proučavanje japanske filozofije, zbog čitavog njihovog pristupa djelu koje je već urađeno, vanjski rub ovog poručja. U manje očitom, ali važnijem smislu, rub je jednako tako i naji-

staknutije mjesto. Preokret koji je potreban u filozofiji da se uključi područja i mislitelje koji su uvelike isključeni, nije pak vrsta koju možemo očekivati iz središta ove discipline. Ako išta, vjerojatnije je da se ona desi na periferiji, gdje se uspostavljaju nova središta u pokretu, središta čiji se talasi utjecaja mreškaju sve šire i šire sve dok ne dosegnu sama središta. U ovom smislu smatram bosanski prijevod djela *Nove granice japanske filozofije* u tolikoj mjeri obećavajućim.

Iako možda nije prigoda da to na ovom mjestu kažem, kultiviranje novog duha filozofije koji se probija kroz klasične granice i otvara svoje razumijevanje „univerzaliteta“ prema mnoštvu kulturnih i intelektualnih historija, uvelike je potrebno u Bosni i Hercegovini. Prosto suprotstavljanje „zapadnjačkoj kulturi“ je slabašan temelj za domaću filozofiju. Nasuprot tome, mislitelji koji su prekoračili kulture okrećući svoj pogled preko lokalnih političkih programa u potrazi za istinom ma kamo se ona pronalazila, važan su dio historijske rekonstrukcije koja se upravo sada dešava. Oni su važni ne samo zbog zacjeljivanja ožiljaka fragmentiranja koje je ostavila generacija ljudi koji su čeznuli za obnovom svojeg naslijeđa koje je izgubljeno usputice, već i zbog ljudske zajednice kao cjeline, koja pogleda na ovaj dio svijeta tražeći inspiraciju i vodstvo u zadobijanju multireligijskog i multikulturnog mira, i koja unutar tog mira piše novo poglavlje u historiji svjetske filozofije i, u vremenu, pozitivni prinos koji joj daju mladi učenjaci koji pišu na bosanskom jeziku.

Kao prevoditelj ovog sveska, Nevad Kahteran iznosi na vidjelo ne samo svoje znatne lingvističke sposobnosti u pogledu ove zadaće. Njegova dalekosežna interesovnja za *philosophia perennis*, koja uključuje islamsku i jevrejsku misao, kao i tradicionalnu grčku i latinsku filozofiju, reflektirana su u brojnim znanstvenim publikacijama. Ovi su prinosi reflektirani nadalje u njegovim naporima da redizajnira curriculum na Odsjeku za filozofiju Univerziteta u Sarajevu kako bi dodatno potaknuo interkulturalno promišljanje među budućom generacijom studenata. Oni su, kao što on to dobro zna, ti koji će izvršiti bilo koji trajniji preokret u ulozi filozofije u suvremenom svijetu. To da naš projekat o japanskoj filozofiji može pronaći određeno mjesto u takovrsnom pothvatu jeste neočekivana povlastica.

James W. Heisig
I. mart 2009.